

Text dokumentu č. 1/1849 Hist., ze dne 4.3.1849

1

Ústava

ze dne 4. března 1849

rakouské říše (Stadionova)

(A) Ústava

Částka I

O říši

§ 1

Císařství Rakouské dělají následující země korunní:

Arciknížecství Rakouské nad Enží a pod Enží, vojvodství Salcburské, vojvodství Štýrské, království Illirské, ježto se skládá: z vojvodství Korutanského, z vojvodství Krajinského, z pokněžněného hrabství Gorice a Gradišče, z markrabství Istrie a z města Terstu s jeho ouzemím, - pokněžněné hrabství Tirolské a Voralberské, království České, markrabství Moravské, vojvodství Horního a Dolního Slezska, království Halické a Vladimírské s vojvodstvím Osvěčimským a Zatorským a velkovojvodstvím Krakovským, vojvodství Bukovina, království Dalmatské, Chorvatské a Slavonské s chorvatským pomořím, městem Rěkou¹⁾ a k tomu náležitým ouzemím, království Uherské, velkoknížectví Sedmihradské, v to zahrnujíc zemi Saskou a k tomu znova přivtělené stolice Krásná, Střední Szolnok a Zárand, pak kraj Kövarský a město Ziláh (marka Zillská), ouzemia hranic vojenských a království Lombardo-Benátské.

§ 2

Tyto země korunní dělají svobodné i samostatné, nerozdílné nerozlučné ústavní dědičné mocnářství Rakouské.

§ 3

Hlavní město říše císařské a sídlo moci říšské jest Vídeň.

§ 4

Jednotlivým zemím korunním pojišťuje se jich samostatnost v mezích takových, jež tato ústava říšská ustanovuje.

§ 5

Všickni národové mají rovná práva, a každý národ má neporušitelné právo k chování i vzdělání

národnosti své a svého jazyka.

§ 6

Meze říše i jednotlivých zemí korunních změněni býti mohou jen zákonem.

§ 7

Celním a tržebním ouzemím jest říše celá. Cla mezizemní pod žádným právním důvodem zřizována býti nemohou, a kdež taková mezi jednotlivými částkami ouzemí říšského nyní jsou, má se zrušení jich co nejspíše možné způsobiti. Vyhražování jednotlivých míst neb částí ouzemních z ouzemí celního a připojování k němu ouzemí cizích zůstávají se moci říšské.

§ 8

Znaky a barvy císařství a jednotlivých zemí korunních zůstanou.

Částka II

O císaři

§ 9

Koruna říše a každé jednotlivé země korunní dědična jest v domě Habsbursko-Lottharinském, podle pragmatické sankce a podle řádu domu rakouského.

§ 10

Co zákonné domovní ustanovení o plnoletosti trunního nástupce, pak o zřízení poručenství nebo regentství (vlády), zůstává v platnosti.

§ 11

Císař přijímá k dosavadním svým titulům také ještě titul velkovojvody Krakovského a vojvody v Bukovině.

§ 12

Císař korunován bude jako císař Rakouský. Obširnější toho ustanovení obsaženo bude v nařízení zvláštním.

§ 13

Císař při korunování přísahat bude na ústavu, kterážto přísaha vykonávána bude od nástupců jeho při korunování, jakož i od regenta (vladaře) při nastoupení v regentství.

§ 14

Císař jest posvátný, neporučený a neodpovědný.

§ 15

Císař vykonává vrchní velitelství nad veškerou zbrojnou mocí buď osobně nebo skrze své vůdce.

§ 16

Císař rozhoduje o vojně i o pokoji.

§ 17

Císař přijímá i vysílá vyslance, i zavírá s cizími mocnostmi smlouvy. Taková ustanovení ve smlouvách těchto, ježto vzkládají na říši nová břemena, potřebují přivolení sněmu říšského.

§ 18

Císař prohlašuje zákony a vydání toho se týkající nařízení. Ku každému opatření třeba jest, aby bylo spolu podepsáno od jednoho odpovědného ministra.

§ 19

Císař ustanovuje i propouští ministry, dosazuje na úřady ve všech odvětvích služby státní, i propůjčuje šlechtictví, řády i vyznamenání.

§ 20

V celé říši vykonává právo jménem císařovým.

§ 21

Císaři přísluší právo k udělování milosti, ke zmírňování trestu a k odpouštění jeho (amnestování), vyhrazujíc obzvláštní nařízení, co se týče ministrů.

§ 22

Právo mincovní vykonává se jménem císařovým.

Částka III

O říšském právu občanském

§ 23

Všickni národové říše mají jen jedno obecné rakouské říšské právo občanské. Zákon říšský ustanoví, pod kterými výminkami lze rakouského říšského práva státního nabytí, je vykonávati, a jeho

pozbyti.

§ 24

V žádné zemi korunní nesmí mezi příslušníky jejími a příslušníky jiné země korunní jaký rozdíl býti ve právu občanském ani v hrdelním, v řízení právním ani v rozdělení veřejných břemen.

Rozsudky soudů všech korunních zemí rakouských, nabyvše moci právní, mají ve všech těch zemích stejnou platnost i mohou být vykonány.

§ 25

Svobodné stěhování se osoby v mezích říšských nemá obmezení žádného. Svoboda k vystěhování - se ze země jest obmezena v příčině státní jen povinností k vojenské službě.

§ 26

Všeliký způsob poddanství tělesného, všeliký závazek poddanosti nebo příslušnosti zrušen jest na vždy.

Jakmile který otrok vstoupí na půdu rakouskou neb na rakouskou loď, jest proto svoboden.

§ 27

Všickni občané rakouští jsou sobě vespolek před zákonem rovni, i poddáni jsou stejnému osobnímu soudu.

§ 28

Veřejné úřady a služby státní jsou stejně přístupni všem, kdož k tomu jsou způsobni.

§ 29

Vlastnota (majetek) jest pod ochranou říše; i může jen pro veřejné dobré, za náhradu podlé zákona, obmezena neb odňata býti.

§ 30

Každý rakouský občan říšský může ve všech částech říše nabývatí statků nemovitých, i každý zákonem dovolený způsob živnosti vykonávatí.

§ 31

Svobodné stěhování mohovitostí v mezích říše nikterak se neobmezuje. Obchodové z věcí mohovitostních, ježto jdou do země cizé, bráti se může tehdaž, když se užívá práva vzájemného.

§ 32

Všeliká povinnost neb vykonávání, ježto na statcích nemovitých, pocházejíc ze závazku poddanského nebo příslušenského, anebo z právního důvodu rozdělené vlastnoty, může býti vyplacena, a na časy budoucí nesmí při rozdělování vlastnoty na žádný statek nemovitý uvalována býti závada nevýplatná.

Částka IV

O obci

§ 33

Obci pojišťují se jakožto práva základní:

- a) Volba jejich zástupců;
- b) Přijímání oudů nových do spolku obecního;
- c) správa samostatná záležitostí jejich;
- d) uveřejňování výsledků jejich hospodaření, a vůbec
- e) veřejnost v jednání zástupců jejich.

Obširnější ustanovení základních těchto práv obcí, a zvláště čeho zapotřebí jest ku přijmutí do spolku obecního, obsahují zákony obecní.

§ 34

Zřízení obcí okresních a krajských k obstarávání společných jejich záležitostí vnitřních ustanoveno bude zvláštním zákonem.

Částka V

O záležitostech zemských

§ 35

Za záležitosti zemské prohlašují se:

- I. Všeckna nařízení, týkající se:
 1. vzdělávání země;
 2. veřejných staveb, ježto se zapravují z mohovitosti zemské;
 3. ústavy dobročinné v zemi;
 4. předběžné i konečné oučty zemské;
- a) nejen co se týče zemských příjmů ze spravování mohovitosti zemi náležité, ukládání daní k účelům zemským, a užití úvěru zemského, nýbrž i
- b) co se týče zemských vydání, řádných i mimořádných.

- II. Obširnější nařízení v mezích zákonů říšských, co se týče
 - 1. záležitostí obecních;
 - 2. záležitostí církevních a školních;
 - 3. dávání příprave, pak opatřování a vkládání vojska do domů; konečně
- III. Nařízení o předmětech takových, ježto se zákony říšskými příkazují k oboru působení moci zemské.

Částka VI

O záležitostech říšských

§ 36

Za záležitostí říšské prohlašují se:

- a) Všecky záležitosti, ježto se týkají panujícího domu císařského a práv korunních;
- b) zastupování říše i všech prospěchů jejich podlé práva národního, zvláště pak zavírání smluv se státy cizími;
- c) poměry státu k církvi;
- d) vyšší vyučování;
- e) veškeré vojenství na zemi i moc námořní;
- f) říšské hospodářství, v to zavírajíc i korunní statky a panství říšská, čímž rozumí se mohovitost, kteráž se dotud znamenala jmény: statky státní, komorní neb fiskální; říšské hornictví, pak monopoly říšské, říšský úvěrek, a veškeré daně i platy k účelům říšským;
- g) veškeré záležitosti živnostní a tržební, v to zavírajíc i plavbu, cla a banky, mincovnictví a hornictví i upravování míry a váhy;
- h) spojování říše řekami plavnými a silnicemi, železnicemi, poštami a telegrafy, vůbec veškeré stavby říšské;
- i) všecka zřízení i opatření, která směřují k zachování vnitřní bezpečnosti říše; konečně
- k) veškeré záležitosti, kteréž ústavou říšskou nebo zákony říšskými neprohlašují se za záležitosti zemské.

Částka VII

O moci zákonodárné

§ 37

Moc zákonodárná vykonává se v záležitostech říšských od císaře ve spojení se sněmem říšským, v záležitostech pak zemských od císaře ve spojení se sněmy zemskými.

Částka VIII

O sněmu říšském

§ 38

Obecný rakouský sněm říšský má býti ze dvou komor: z komory vrchní a z komory nižší, a každého roku z jara bude od císaře svoláván.

§ 39

Sněm říšský shromažďuje se ve Vídni, může však od císaře svolán býti také do místa jiného.

§ 40

Komora vrchní spůsoblosti se bude z poslanců, kteří pro každou zem korunní voleni budou od jejího sněmu zemského.

§ 41

Počet poslanců do komory vrchní obnáší polovici počtu toho, kterýž podle ústavy náleží do komory nižší.

Rozdělení počtu toho ustanoví se zákonem volebním tak, aby každá země korunní posílala po dvou oudoch zemského sněmu svého poslance, i aby počet ostatní rozdělen byl podle poměry lidnatosti mezi všechny korunní země.

§ 42

Tito dva oudové sněmu zemského, z každé země korunní, ke sněmu říšskému vyslaní, musí býti v ouplném požívání práv občanských i politických, musí též býti občany říše rakouské nejméně od pěti let, a míti nejméně čtyřiceti let věku svého.

Ostatní oudové komory vrchní mohou od sněmů zemských voleni býti jen z takových občanů říšských, kteří mají výše řečené obecné vlastnosti osobní, a v říši nejméně po pěti stech zlatých stříbra přímé daně platí.

V těch zemích korunních, kdež počet takových říšských občanů, kteří platí po pěti stech zlatých stříbra přímé daně, nedosahuje poměry jednoho na šest tisíc duší, dosadí se ten počet až do té poměry z takových říšských občanů, kteří podle uložené daně potom nejprve následují.

§ 43

Komora nižší spůsobuje se přímou volbou lidu.

Voleni býti může každý říšský občan rakouský, kterýž jest plnoletý i v ouplném užívání práv občanských i politických, a který buď platí výročně přímé daně, v zákoně volebním ustanovenou, nebo který, neplatě žádné přímé daně, podle osobní vlastnosti své v některé obci korunní země rakouské požívá přímého práva volebního.

§ 44

Volby do komory nižší vykonávají se po okresích a na místech, které zákon volební ustanovuje; týž zákon vyměřuje také počet poslanců dle lidnatosti. Počet ten má se ustanoviti tak, aby pokaždé na stotísíc duší přišel nejméně jeden poslanec.

Zákon volební ustanoví výroční summu přímé daně, o kteréž v paragrafu předešlém dotčeno, v každé zemi korunní, hledě k obzvláštním jejím poměrům, i držeti se bude při tom té zásady, aby ta summa na venkově a v městech do deseti tisíc duší neobnášela méně nežli pět zlatých stříbra, a v městech přes deset tisíc duší ne méně než deset zlatých stříbra, i aby v žádném případě ustavovati se nesměla výše než na dvacet zlatých stříbra.

§ 45

Aby kdo volen býti mohl do nižší komory, musí sám míti právo k volení, i býti v ouplném požívání práv občanských a politických, musí též býti říšským občanem rakouským nejméně od 5 let, a míti nejméně třicet let věku svého.

§ 46

Hlasování při volbách do komory vrchní i nižší jest oustné a veřejné.

§ 47

Zvolencům, kteří mají veřejný ouřad, dovolení odpírati se nesmí.

§ 48

Vezme-li který oud sněmu říšského na se placený státní ouřad, podrobiti se musí nové volbě.

§ 49

Oudové komory vrchní voleni budou na deset let, oudové nižší komory na pět let po sobě pořád zběhlých.

Po projití mandátu svého mohou býti opět voleni.

§ 50

Oudové vrchní komory neobdrží náhrady žádné, oudové nižší komory obdrží za každé zasedání jisté ouhrnkové náhradné.

§ 51

Nikdo nemůže býti oudem komory vrchní a spolu i nižší.

§ 52

Každý oud sněmu říšského vykoná při svém do něho vstoupení přísahu císaři a na ústavu říšskou.

§ 53

Poslancové nesmějí přijímati žádných instrukcí, a musejí jen osobně vykonávati právo své k hlasování.

§ 54

Každé komoře sněmu říšského přísluší právo, volební mandáty oudů svých vyšetřovati a o připuštění jich rozhodovati.

§ 55

Každá komora zvolí absolutní většinou hlasu svého předsedatele a svého místopředsedatele, na čas, pokud sedání bude trvati.

§ 56

Žádná komora nesmí o ničem činiti usnešení, není-li většina ústavou vyměřeného počtu oudů jejich pohromadě.

§ 57

Hlasování tajného - vyjímajíc volby ježto se předsevzítí mají - žádné komoře se nedovoluje.

§ 58

Usnešení může se státi jen absolutní většinou hlasů. jsou-li hlasové sobě rovni, má návrh, o němž byla porada, pokládán býti za zavržený.

§ 59

Sezení sněmu říšského jsou veřejná, avšak má každá komora právo na návrh, od předsedatele neb nejméně od deseti oudů učiněný, držeti sezení důvěrná.

§ 60

Jen oudové sněmu říšského mohou v komoře, ku které náležejí, zadávati písemné prosby.

§ 61

Deputace na sněmu říšském připuštěny býti nesmějí.

§ 62

Žádný oud sněmu říšského nesmí vně sněmu k odpovídání pro řeči v sezeních brán, ani soudem stíhán býti.

§ 63

Oud sněmu říšského, pokud tento jest pohromadě, může jen s volí a vědomím komory, ku kteréž náleží, zatčen nebo stíhán býti, leč byl v skutku postižen.

§ 64

Každá komora má svůj jednací řád sama ustanoviti v mezích zásad, touto ústavou vyměřených. Poměry jednací mezi komorou vrchní a nižší vespolek zřízeny budou usnešením obou těchto komor.

§ 65

Císař, jakož i každá z obou těchto komor, má právo zákony navrhovati.

§ 66

K zákonu každému třeba jest společného sjednocení císaře a z obou komor sněmovních. Návrhy k vydání zákonů, kteréž od jedné obou komor anebo od císaře nebyly přijaty, v témž sedání znovu přednešeny býti nemohou.

§ 67

Sněmu říšskému přísluší oučastnost v zákonodárství o záležitostech takových, které v této ústavě poznamenány jsou za záležitosti říšské.

§ 68

V zákonodárství o záležitostech říšských mají podíl poslanci ze všech zemí korunních. Tato společná podílnost platí také o zákonodárství ve právu občanském, ve právu trestním, ve zřízení a řádu soudním.

Pokud ale v Uhřích, v Sedmihradech, v Chorvatsku a ve Slavonii spolu s chorvatským pomezím a s Rěkou pro dotčená nyní odvětví zákonodárství stává zákonných pravidel a zřízení obzvláštních, ježto se od ostatních zemí korunních uchylují, zůstává se pro tuto zákonodární část, působení sněmů zemských v napřed jmenovaných zemích korunních ve své platnosti.

Budou však míti sněmovné zemští těchto zemí korunních za svou úlohu, by dosavadní zákonodárství v dotčených odvětvích podrobili své přehlídce, aby co nejspíše možné způsobena byla žádaná srovnalost v zákonodárství všech částí říše.

Prvé nežli se toto stane, povinni jsou poslanci takové země korunní, ve které jest zákonodárství v řečených odvětvích rozdílné od ostatních zemí korunních, zdržeti se všeho oučastenství ve vyjednávání toho na sněmu říšském.

§ 69

Císař sněm říšský odročuje a zavírá, i může také každého času naříditi, aby sněm říšský celý neb jedna jeho komora se rozešla.

Jest-li sněm říšský odročen, aneb jen i jedna jeho komora rozpuštěna, má se v sedání obou komor bez prodlení přestati.

Nové svolání sněmu říšského, když byl rozpuštěn, musí se státi v třech měsících po rozpuštění.

Částka IX

O zřízeních a sněmích zemských

§ 70

Země korunní, v § 1 jmenované, zastupovány budou od sněmů zemských v záležitostech takových, ježto ústava říšská neb říšští zákonové prohlašují za záležitosti zemské.

§ 71

Zřízení království Uherského zůstává se v platnosti potud, a tak, že ustanovení taková, která se s touto ústavou říšskou nesrovnávají, již neplatí, a že se rovné právo všech národností i jazyků v zemi obyčejných pojišťuje vhodnými ustanoveními ve všech poměrech života veřejného i občanského. Tyto poměry budou upraveny obzvláštním zákonem.

§ 72

Vojvodině Srbské pojišťují se zřízení taková, ježto se k zachování obecnosti církevní a národnosti její zakládají na výsadách starších i na prohlášeních císařských času nedávného.

Spojení Vojvodiny s jinou zemí korunní ustanoveno bude obzvláštním zřízením, po vyslechnutí jejich poslaných.

§ 73

V království Chorvatském a Slavonském, spolu s náležitým k tomu pomořím, potom s městem Rěkou, a s ouzemím k němu příslušným zůstávají se jich obzvláštní zřízení, v úplné neodvislosti jich od království Uherského, při své platnosti, v mezích svazku těchto zemí s říší, vyměřeného touto říšskou ústavou. Vyslanci z Dalmatska vyjednávati budou se sněmem zemským těchto království, za prostředkování výkonné moci říšské, o připojení a jeho výminkách, a výsledek předloží císaři ke schválení.

§ 74

Vnitřní způsobení a zřízení velkovévodství Sedmihradského ustanoveno bude novým zákonem zemským podlé zásady úplné neodvislosti od království Uherského, i rovnoprávnosti národů všech, v té zemi přebývajících, ve srovnalosti s touto říšskou ústavou.

Práva národu saského²⁾ zůstávají se v mezích této říšské ústavy v platnosti.

§ 75

Hranice vojenské, jsou k ochraně celistvosti říše, zůstávají ve svém vojenském zřízení, a poddána bude i dále výkonné moci říšské jakožto podstatná částka vojska říšského. Zvláštní zákon pojistí obyvatelům hranice vojenské v poměrech držebnosti jejich týchž ulehčení, kteráž udělena byla příslušníkům ostatních zemí korunních.

§ 76

Obzvláštní zákon ustanoví zřízení Lombardsko-Benátského království, jakož i poměru této země korunní k říši.

§ 77

Všechny ostatní země korunní obdrží svá vlastní zřízení zemská. Zřízení stavovská nemají platnosti.

§ 78

Sestavení sněmů zemských má se státi tak, aby se při tom hledělo ke všem prospěchům zemským. Poslanci do nich povoláni budou volbou přímou.

§ 79

Právo o zvolnosti, které náležejí k působnému okresu zastoupení zemského, budou se vykonávati buď sněmy zemskými samými, aneb zemskými výbory od nich zvolenými.

§ 80

Každému sněmu zemskému pojišťuje se právo k oučastnění v dávání zákonů v záležitostech zemských, a k navrhování zákonů, jakož i právo, bděti nad vykonáváním zákonů zemských.

Shodnutí císaře a sněmu říšského potřebí jest ku každému zákonu zemskému.

§ 81

Změny ve zřízeních zemských budou se moci obyčejným způsobem zákonodárství navrhovati na sněmích zemských, ježto nejprve budou svolány. Ve sněmích zemských potom příštích má býti k usnesení o takových změnách zapotřebí, aby nejméně tři čtvrtiny všech poslanců byly přítomny, i aby nejméně dvě třetiny přítomných k tomu svolovaly.

§ 82

Obširnější vyměření, kterak sněmy zemské a zemské výbory se působiti budou a co v okres činnosti jejich náleží, ustanovena budou ve zřízeních zemských a v zákonech volebních těchto korunních zemí.

§ 83

Všecka zřízení jednotlivých zemí korunních, které dělají říši, mají v prodlení roku 1849 vejíti v platnost, i musejí předloženy býti prvnímú obecnému rakouskému sněmu říšskému, kterýž po uvedení jich bude bez prodlení svolán.

Částka X

O moci výkonné

§ 84

Moc výkonná v říši celé i ve všech zemích korunních jest jedna a nedílná. Přísluší výhradně císaři, kterýž ji vykonává skrze odpovědné ministry a jim podané ouředníky a zřízené osoby.

§ 85

Bude-li které společnosti neb komu koli svěřen díl moci výkonné, může se to státi jen tak, by mohlo býti odvoláno, a koruna vždy právo má, u vykonávání svěřeného díla výkonné moci učiniti opatření jiné.

§ 86

Vykonávání a v platnost uvádění zákonů zemských, jakož i uskutečňování rozhodnutí takových, kteráž vydána byla od sněmovních zemských výborů v mezích působení jim ústavou vyměřeného, přísluší moci výkonné.

§ 87

Když sněm říšský anebo zemský pohromadě není, a potřebí jest pilných, zákony nevyměřených nařízení, kdež i spolu hrozí nebezpečství říši neb korunní zemi; v té případnosti má císař právo, učiniti potřebná opatření, pod odpovědností ministrův, s prozatímní mocí zákonní, avšak s povinností tou, aby důvody a výsledky toho předložil sněmu říšskému anebo zemskému, když se tohoto dotýče.

§ 88

Ministři mají správu v říši i v jednotlivých zemích korunních řídit, opatření k tomu náležitá vydávati, i nad tím bděti, aby zákony říšské i zemské měly svůj průchod.

§ 89

Ministrům přísluší právo, pod jich odpovídáním, v záležitostech takových, ježto zůstaveny jsou obcím nebo sněmům zemským a jich zřízeným osobám k samostatnému rozhodování, zastaviti neb zapověděti vykonávání takových správních nařízení, které se příčí zákonům a obecnému dobrému.

§ 90

Ministrové mají právo, do sněmu říšského přicházeti a každého času slova se ujmouti; i mohou se také v určitých jednáních dáti zastupovati zřízenými komissary.

Ve hlasování sněmu říšského mají podíl jen tehdáž, když jsou jeho oudy.

§ 91

O odpovědnosti ministrů, o soudním řízení na ně, pak o potrestání jich, kdyžby byli odsouzeni, ustanoví obzvláštní zákon.

§ 92

Pro každou zem korunní ustanoví císař náměstníky, kteří jakožto zřízení nástrojové moci výkonné povoláni i povinni budou, nad tím bdíti, aby zákonům říšským a zemským zjednan byl průchod, i pečovatí o řízení záležitostí vnitřních v okresu jich ouřední moci.

§ 93

Náměstníkové mají právo, do sněmů zemských přicházeti sami, nebo své zřízené komisary posílati, i každého času ujíti se slova.

Ve hlasování sněmu zemských mají podíl jen tehdáž, když jsou jeho oudy.

§ 94

Náměstníkové jsou ve svém vedení věcí z toho odpovědni, by zákony říšské i zákony země korunní, již se dotýče, náležitě se zachovávaly i nad jich platností se bdělo.

§ 95

Výkonná moc říšská může náměstníkům i všem ouřadům jednotlivých zemí korunních svěřiti také obstarávání záležitostí říšských, aneb může je jinými zřízenými osobami ve všech částech říše dáti spravovati.

Částka XI

O říšské radě

§ 96

Po boku koruny a výkonné moci říšské zřízena bude říšská rada, kteráž ustanovena býti má k tomu, by svou poradou působila ke všem záležitostem takovým, v kterých od výkonné moci říšské za dobré zdání své bude požádána.

§ 97

Oudové rady říšské ustanoveni budou od císaře; při ustanovování jich má se co možné hleděti k rozličným částem říše.

§ 98

Zřízení a působení (okres) rady říšské ustanoven (o) bude obzvláštním zákonem.

Částka XII

O moci soudcovské

§ 99

Moc soudcovská vykonávati se bude samostatně od soudů.

§ 100

Všeliká soudní moc vychází z říše. Na časy budoucí nemá býti žádných soudů patrimonialních³⁾.

§ 101

Žádný od státu zřízený soudce nesmí po konečném zřízení svém, vyjímajíc soudcův výrok, od ouřadu svého na čas odstraněn ani propuštěn, aniž také, když by toho sám nežádal, na jiné místo ke službě přikázán ani na odpočinutí dát býti.

Toto poslední ustanovení však neplatí o dávání na odpočinek, ježto se podlé předpisů zákonných stává pro vzešlou nespůsobilost ke službě, ani o takových změnách v osobách soudních, které proměnami ve zřízení soudním budou potřebny.

§ 102

Řízení soudní a práva mají od sebe rozděleny a samostatně být zřízeny. Ve sporech o příslušnost mezi ouřady správními a soudními rozhoduje ouřad, kterýž k tomu zákonem bude ustanoven.

§ 103

Řízení soudní má býti vůbec veřejné a oustné.

Výminky z té veřejnosti ustanovuje zákon, pro dobré pořádku a mravnosti.

Ve věcech trestních platiti má soud obviňovací, soudy porotní rozhodovati mají ve všech těžkých zločinech, jichž zákon obšírněji poznamená, potom při výstupcích politických a tiskových.

§ 104

Provedení výše dotčených zásad obecných, dle kterých budoucně řízení soudní má býti spůsobeno, a ouřad soudcovský, vykonáván, jakož i jich uvedení v jednotlivých zemích korunních šetříc při tom poměr obzvláštních každé země, zůstává se obzvláštním zákonům říšským a, pokud se dotýče (§ 68), zákonům zemským.

§ 105

Ustanovení zákonů domovních o soudu, k němuž oudové domu císařského přísluší, zůstávají v platnosti.

Částka XIII

O soudu říšském

§ 106

Zřízení býti má nejvyšší soud říšský, kterýž vkročovati bude z povinnosti ouřadu neb na předešlou žalobu v případech těchto

- I) Jakožto soud rozsudní: ve věcech sporných mezi říší a jednotlivými zeměmi korunními, neb mezi jednotlivými korunními zeměmi mezi sebou vespolek, pokud tato věc nenáleží do oboru zákonodárné moci říšské.
- II) Jakožto soud nejvyšší: v přerušování práv politických.
- III) Jakožto soud vyšetřující a nejvyšší rozhodující:
 - a) v žalobách na ministry a náměstníky, potom
 - b) ve spiknutích a v odbojích proti mocnářství neb regentovi, a v případech svatozrady nebo zrady zemské.

§ 107

Sídlo soudu říšského jest ve Vídni, a zákon obzvláštní vyměří, kterak mají býti soudcové ustanoveni, hledíc k jednotlivým zemím korunním, mnoho-li jich býti má, a které má býti soudní řízení.

Částka XIV

O říšském hospodářství

§ 108

Daně a platy k účelům říšským a zemským ustanoveny budou zákony.

§ 109

O veškerých příjmech a vydáních říšských musí každý rok učiněn býti předběžný účet, který zákonem bude ustanoven. Když se snad přes tento účet předběžný překročilo, musí se to předložiti sněmu říšskému k potomnímu schválení.

§ 110

Za dluh státní ručí říše.

§ 111

Obecný účet o hospodářství říšském každého roku předkládán bude spolu s překladem dluhů státních od nejvyššího ouřadu účetního sněmu říšskému.

§ 112

Obzvláštní zákon ustanoví zřízení a práva nejvyššího úřadu účetního.

Částka XV

O moci branné

§ 113

Branná moc ustanovena jest proto, aby hájila říši před nepřítelem vnějším, a uvnitř aby udržovala pořádek i pojišťovala vykonávání zákonů.

§ 114

Uvnitř může k účelům této moci branné vkročovati jen na vyzvání úřadů civilních a v případech i způsobech zákonem vyměřených.

§ 115

Moc branná je podstatně poslušající. Žádná její část nesmí se společně raditi.

§ 116

Zákon ustanoví objem i způsob obecné povinnosti branné k vojsku na zemi i ke službě na moři.

§ 117

Vojsko sluší pod soudní moc vojenskou i pod vojenské zákony.

Předpisy kázně pro vojsko na zemi i na moři zůstávají v úplné platnosti.

§ 118

Přísaha vojska na ústavu říšskou pojata bude v přísahu korouhevní.

§ 119

Zřízení brannosti občanské upraveno bude obzvláštním zákonem.

Částka XVI

Obecná ustanovení

§ 120

Pokud se způsobem v ústavě vyměřeným nedosáhne zákonů organických, touto ústavou říšskou vymíněných, vydána budou přiměřená ustanovení způsobem nařizovacím.

§ 121

Dokud nové zákony a nařízení nevstoupí v platnost, zůstávají dosavadní ve své moci.

Dosavadní daně a platy i dále ještě vybíráti se budou, dokud zákony nové jinak neustanoví a v život uvedeny nebudou.

§ 122

Ouřadové zůstanou ve svém působení, dokud nové organické zákony a nařízení, ježto se jich týkají, uvedeny nebudou.

§ 123

Změny této ústavy říšské navrženy býti mohou v prvním sněmu říšském obyčejným způsobem zákonodárství. ve sněmích říšských potom příštích k usnešení o takových změnách potřebí jest, aby v obou komorách přítomny byly nejméně tři čtvrtiny oudů všech, i aby nejméně dvě třetiny oudů přítomných k tomu svolovaly.

Dáno v Našem královském hlavním městě Holomouci dne čtvrtého Března léta spasení tisícího osmistého devět a čtyřicátého, říší Našich léta prvního.

(L. S.)⁴⁾ **František Josef v. r.**

Schwarzenberg v. r.

Stadion v. r.

Krauss v. r.

Bach v. r.

Cordon v. r.

Bruck v. r.

Thienfeld v. r.

Kulmer v. r.

(B) Základní práva

My František Josef První, z Boží Milosti císař Rakouský, král Uherský a Český atd.

Nařizujeme stran dole jmenovaných korunních zemí Rakouského mocnářství, a sice stran arciknížectví Rakouského pod a nad Enží, stran vévodství Salcburského, vévodství Štyrského, království Illirského, záležejícího z vévodství Korutan a Krajiny, z pokněžněného hrabství Gorického a Gradiskanského, markrabství Istrianského a města Terstu s jeho ouzemím - stran pokněžněného hrabství Tyrolského a Voralbergu, stran království Českého, markrabství Moravského, vévodství Horno- a Dolnoslezského, království Haličského a Vladimírského s vévodstvími Osvěčimským a Zatorským a s velkovévodstvím Krakovským, stran vévodství Bukovina, posléze stran království Dalmatského - v uznání a k ochraně politických, obyvatelům těchto zemí přijatou od Nás konstituční státní formou

pojištěných práv, po návrhu naší ministerské rady, jak následuje:

§ 1

Úplná svoboda víry a právo domácího vykonávání náboženského vyznání každému jest pojištěno. Požívání občanských a politických práv není závislé od vyznání náboženského, nesmí se však vyznáním náboženským ujma činiti občanských povinností.

§ 2

Každá zákonně uznaná církev a náboženská společnost má právo ku společnému veřejnému vykonávání svého náboženství, pořádá i spravuje své záležitosti samostatně, zůstává v držení a požívání ústavů, nadání a fondů, určených jejím svatoslužebným, vyučebním a dobročinným účelům, jest ale jako každá společnost podrobena obecným státním zákonům.

§ 3

Věda jest svobodna i s jejím vyučováním. Vyučovací i vychovávací ústavy zřizovati a při nich vyučovati má právo každý občan, vykážav se svou k tomu schopností zákonným způsobem. Domácí vyučování není podrobena žádnému takovému obmezení.

§ 4

Obecně národní vzdělání má se pečovati veřejnými ústavami, a sice v částkách zemí, kdež smíšené obyvatelstvo přebývá, způsobem takovým, aby i národní kmenové, jsoucí v menšině, prostředků k pěstování svého jazyka a ku vzdělání se v něm potřebných nabývali. Náboženské vyučování v národních školách udílí se od příslušné církve náboženské společnosti. Stát má vrchní dohled nad veškerými vyučovacími i vychovávacími záležitostmi.

§ 5

Každý má právo slovem, písmem, tiskem aneb obrazným představením mínění své svobodně projevovati. Tisk nesmí se cenzuře podrobovati. Na zlé užívání tisku vydá se zákon odvětný (repressivus).

§ 6

Právo žádosti (petice) jest každému zůstaveno. Petice pod společným jménem smějí vycházeti pouze od ouřadů a zákonně uznaných jednot.

§ 7

Rakouští občané mají právo shromažďovati se a spolky zřizovati, pokud se koli účel, prostředky, aneb způsob shromáždění aneb spolčení ani právu nepřičí, ani státu nebezpečen není. Vykonávání tohoto práva, jakož i výminky, pod nimiž se spolkovní práva nabývají, vykonávají aneb pozbývají, ustanoví zákon.

§ 8

Svoboda osoby jest pojištěna. Postižení v samém skutku vyjmouc, nesmí se nikdo zatknouti, leč mocí rozkazu, důvody opatřeného a vyšlého od soudce aneb od ouřadu, soudcovské náležitosti zákonně vykonávajícího. Každý takový zatýkací rozkaz má se zatčenému hned při jeho zatčení aneb nejdéle v čtyřmecítma⁵⁾ hodinách po něm doručiti.

§ 9

Ouřad veřejné bezpečnosti musí každého, kohož ve své zadržení vzal, ve čtyřicíti osmi hodinách buď propustiti aneb náležitěmu soudu odevzdati.

§ 10

Právo domovní jest neporušené. Prohledávání příbytku a papírů aneb zabavení jich připouští se jen v případech a způsobech zákonně určených.

§ 11

Listovní tajemství nesmí se zrušiti, aniž se směji psaní zabavovati, leč v případnosti války anebo následkem soudcovského rozkazu.

§ 12

V čas války aneb za nepokojů vnitřních směji se stanovení předešlých §§ 5 až do 11, i ten v to zavírajíc, na čas a místo z platnosti vyjmouti.

Zvláštní zákon určí o tom místněji.

§ 13

Naši ministerské radě ukládá se, by nařízení, kteráž se ku provedení těchto ustanovení až k vyjednávání ústrojních zákonů prozatímně vydati mají, navrhla a Nám ku schválení předložila.

Dáno na Našem královském hlavním městě Holomouci dne 4. března 1849.

(L. S.) **František Josef** v. r.
Schwarzenberg v. r.
Stadion v. r.
Krauss v. r.
Bach v. r.
Cordon v. r.
Bruck v. r.
Thienfeld v. r.
Kulmer v. r.

1) Rijeka

2) Němečtí obyvatelé Sedmihradska

- 3) Vrchnostenských
- 4) Locus sigillí = místo pro pečeť
- 5) Čtyřiceti